HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

חמש

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. כדתני [סיפא] [ב] אם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות. וטעמא ילף בגמרא [ג.]: **וצרות צרותיהן עד סוף העולם.** במתני' מפרש: **חמותו.** שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים: **ואם חמותו ואם חמיו.** שתיהן אסורות לו משום ערוה כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו כדמפרש (ואזיל) באלו הן הנשרפין (סנהדרין ד' עה.). ובתו [ג] (ובת בתו ובת בנו) דהכא בבתו מאנוסתו קמיירי וכן בת בתו ובת בנו דאילו בתו מאשתו היינו בת אשתו דכיון דכתיב (ויקרא יח) אשה ובתה לא שגא ממנו ל"ש מאיש אחר אבל בתו מאנוסתו לא יליפא ליה מהכא דאשה ע"י קדושין משמע שהוא אישות ומקרא אחריני נפקא כדמפרש בגמרא [ד]: **אחותו מאמו.** שנשאה לאחיו מאביו ומת וכן אחות אמו שנשאה אחיו מאביו שאין חיוב יבום אלא באחיו מן האב דכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו [ה] וילפינן אחות אחות מבני יעקב מה להלן מן האב אע"פ שאין מן האם ה"נ ל"ש: **ואשת אחיו מאמו.** שמת ונשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם זה לייבום אסורה לו לפי שהיתה אשת אחיו מאמו תחלה ואסורה לו עולמית דכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אחיך ודרשינן לה בפ' הבא על יבמתו (לקמן ד' נה.) אחיך בין מן האב בין מן האם: ואשת

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. אר"י דלא מצי למיקט עריות כדקתני בסיפא אחת מכל העריות האלו שם עריות חמורות מאלו (לקמן ד' יג.) משום דאמרינן בגמ' (לקמן ד' ג.): מניגא אתא למעוטי צרת סוטה וצרת אילונית וממאנת ומחזיר גרושתו ואי הוה תני עריות הוה משמע דלמעוטי עריות דלא קא חשיב קאתי א): **עד סוף העולם.** הכא לא שייך למיפרך כיון דתנא עד סוף העולם צרות צרותיהן ל"ל כדפריך בהכותב (כתובות ד' פג.): כיון דתנא עד סוף העולם פירות פירותיהן ל"ל דהתם ודאי בהכותב לא היה צריך לכתוב שניהם אבל הכא אורחיה דתנא למיתני לא זו אף זו וא"ת וכיון דתני צרות צרותיהן עד סוף העולם למה לי דהכי דייק בתמורה פרק אלו קדשים (ד' יח.) [ד] כיון דתנא ולד ולדן עד סוף העולם ל"ל ואר"י דהתם כיון דאשמועינן דולד ולדן קרב שלמים ממילא שמעינן דה"ה עד סוף העולם כיון דלא חיים

[ה] **עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם ואלו הן בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת בנה ובת בתה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו מאמו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו**

לשמע יגדל מהם עדרים עדרים כדחיים התם ר"מ אבל הכא ס"ד דצרות צרותיהן אסירי טפי לא משום דמצערו דרשינן להו ולצרור משמע תרתי שני ריש"ן ואפי' לרב אשי דנפקא ליה צרת צרה מסברא לקמן בפירקין (ד' יג.) מ"מ איצטריך לתנא לאשמועינן דלא תיסק אדעתין למימר דמצערו נפקן ועוד אמרי' דלרב אשי נמי צרת צרה נפקא מצערו דהא בגמ' קתני בהדיא בשמעתין (לקמן ד' ג:) צרות צרותיהן מנין ת"ל לצרור ולא לצור ולקמן (ד' יג.) דקא בעי מנה"מ לא אצרות צרותיהן קאמר דבהדיא דריש להו בברייתא מצערו אלא על אפי' הן מאה דמתניתין קאי ואמר רב יהודה דכולהו משתמעי מצערו ורב אשי סבר דמצערו לא משמע אלא תרי ואפילו הן מאה מסברא נפקי לצרתה מ"ט אסורה כל כך שאוסרת גם צרתה בדמקום ערוה קיימא צרת צרתה נמי תאסור צרה אחרת בדמקום ערוה קיימא: **בתו.** פי' בקונטרס בתו מאנוסתו דאי מאנוסתו היינו בת אשתו דלא גרעה מפני שהיא בתו ולפי זה הא דקאמר בגמ' (לקמן דף ט:) רב יהודה מתרגם מחמותו ואילך הא דתני ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה אבל שיתא בני דרישא לא משום דבתו כיון דבאונסין קא משכחת לה ובנשואין לא משכחת לה בנשואין קמייני לא קמייני לא כמו שפירש בקונטרס דאמתניתין קאי הא דקאמר בנשואין קמייני ולא באונסין דא"כ היינו בת אשתו ובת בנו (לקמן ד' ג.) מאי אמו אילימא נשואת אביו היינו אשת אביו ועוד דבהדיא אמר בגמרא בתו הואיל ואתי מדרשא חביבא ליה והיינו בתו מאנוסתו ועוד לבניי דאמר דרבי חייא אכולה מתניתין קאי ע"כ אייני באונסין אלא יש לפרש בנשואין קמייני ר' חייא דהכי משמע מילתיה דרבי חייא בכולן אני מוצא בהם בהיתר ובדרגילות האסורה לזה מותרת לזה אבל מתניתין אייני שפיר באונסין ב) וגראה לר"י דליכא למימר דמתניתין דקתני בתו אייני באונסין ולא בנשואין דא"כ מאי קאמר בגמרא כיון דבתו בנשואין לא משכחת לה אפי' משכחת לה בנשואין לא מצי קאי אכולהו בני דמתני' דאייני באונסין אלא אר"י דהך בתו אייני בין באונסין בין מן הנשואין: **אשת** אחיו מאמו. משמע הכא דבאשת אחיו מאמו [ו] יש בה כרת דבחייבי לאוין סבר תנא דמתני' דחולצת כדתנן בפ"ב (לקמן ד' כ.) איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת ובהדיא תניא בגמרא מה אחות אשתו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת כו' והקשה רבינו שמואל דבא"כ משמע שאין בה כרת דקתני התם ואיש אשר יקח את אשת אחיו באשת אחיו מאביו הכתוב מדבר אתה אומר באשת אחיו מאביו או אינו אלא באשת אחיו מאמו והדין נותן הואיל ואסר אחות אביו ואחות אמו ואסר אשת אחיו מה אחות אביו ואחות אמו בין מן האב בין מן האם וכו' ת"ל נדה היא מה נדה יש לה היתר ויש לה איסור אף אשת אחיו יש לה היתר ויש לה איסור וזו היא אשת אחיו מאביו אשם לה איסור ויש לה היתר אם יש לה בנים אסורה אין לה בנים מותרת משמע דאתא למעוטי אשת אחיו מאמו דאין בה כרת ודוחק לומר ולפרש דדרשא דא"כ לא אתא למעוטי אשת אחיו מאמו אלא אתא למימר דאיכא כרת אף באשת אחיו מאביו באין לה בנים בחיי בעלה אע"ג דיש לה היתר לאחר מיתה דמה נדה אע"ג שיש לה היתר לאחר מכאן בשעת איסורה בכרת אף אשת אח כן והכי דריש ברים הבא על יבמתו (לקמן נד.) דאין הלשון משמע כלל כן ועוד דבירושלמי דפרק כלל גדול קאמר דאחותו יצאת לחלק ודודתו יצאת לידון בעריה והדר פריך מאשת אח למה יצאת ומשני לידון בעריה והדר קאמר ר' יוסי דודתו לגורך יצאתה למעט אשת אחיו מאמו דמה דודתו באשת אחי אביו מאביו כדילף התם ערות דודו מדודו או כן דודו דאחיי באחי אביו מאביו] אף אשת אחיו באחיו מאביו ובתר הכי דריש לה מנדה היא כמו בת"כ משמע בהדיא דלמעט אשת אחיו מאמו ותיקן ה"כ משה דלא אתא למעוטי אלא מעייני דכתיב בההוא קרא אבל כרת יש בה והא דבעי למילף מאחות אב ואחות אם דבין מן האב בין מן האם אע"ג דבאחות אב ואחות אם לא כתיב עריה אהקישא דר' יוסה הבא על יבמתו (ג"ז שם:) סמיך דמהקישא דאשת אחיו מן האב נקיש כל העריות לחומרא ולא נקיש לאשת אחיו מאמו לקולא דממעטו מנדה היא ולא יתכן פירוש זה לרש"י שאומר[1] דכל כרת הוא וחרגו נכרת דהיינו דאיכא בין כרת למיתה בידי שמים אלא לריב"א שאומר דאין נכרת הוא וחרגו אלא בעריות דכתיב בהו עריה ואיכא בין מיתה לכרת כדאמר בירושלמי (פ"ב דכתובות) דכרת בן נ' ומפיק ליה מדכתיב אל תכריתו את שבט הקהתי (במדבר ד) ועבודתם עד נ' ומיתה היא בס' כמתי מדבר דכתיב (שם יד) יתמו ושם ימותו וחולק על הש"ס שלנו דבמ"ק (ד' כח. ושם) אמרינן מנ' ועד ס' זו היא מיתת כרת ונוכל לומר לפי הש"ס שלנו דמיתה בידי שמים אחר ס' וקודם זמן כרת ג) וא"ת לפי ריב"א דברים הבא על יבמתו (לקמן נה.) מאי פריך עריי דכתיב בדודתו למה לי כיון דמכרת לא שמעי עריי ואי משום דמאשת אח שמעי עריי בכל העריות אם כן ה"ל לאקשויי אעריי דאשת אח למה לי דכתיב לבסוף ואר"י משום דבהיא שמעתא לעיל ילף כל העריות מנדה להערמה להכי פריך עריי דכתיב בדודתו למה לי לילף הא נמי מנדה דכתיב גבי אשת אחיו נדה היא[2]: **ואחות** אשתו. אין להקשות דנדה תאסר ליבם אע"פ שמטהרה אח"כ כמו אחות אשתו שאין מתייבמת אפי' מתה אשתו אחרי כן דלא דמי דאחות אשה ושאר עריות האיסור עומד על היבם טפי משאר בני אדם אבל נדה לכ"ע אסירא ואפילו בנדתה משמע בפסחים ס"פ אלו דברים (ד' עב:) דבת ייבום היא דקאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב יבמתו נדה בעל פטור ופריך עליה מאי שנא יבמתו דקעביד מצוה כו' ד) משמע דקני לה ועוד נראה לחלק דאחות אשה אע"פ שמתה אשתו אחרי כן שוב לא תזקק לייבום כיון שנפטרה שעה אחת משום שנאמר דרכיה דרכי נועם (משלי ג) כדאמר בית מותרות (לקמן ד' פז:) ואפי' היכא דלא מידחיא מהאי בעתא לגמרי כגון שיש אחיות אחריות אסורה לזה שמתה אשתו כדאמר בפ' ד' אחין (לקמן דף מז:) כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה דאין זה דרכי נועם אם יש לה להזדקק לזה שנפטרה הימנו אבל נדה דרכי נועם היא דלבעלה נמי צריכה להמתין עד שתטהר וגבי קטן לקמן בפרק ב"ש (ד' קיא:) דקאמר [3] דבה בלאו הכי נמי אין לא מצית אמרת מי איכא מידי דהשתא אסורה ליה ובתר הכי שריא ליה והא אמר רב כו' אתם נמי אין זה דרכי נועם אם צריכה להמתין עד שיגדיל אבל מה שממתנת מחמת שהות קטן ואינו רואה לביאה הוי שפיר דרכי נועם דאינו מחמת איסורא והוי כאילו הלך יבם למדינת הים: אז

[1] [ער' תו' מ"ק כח: ד"ה בלעז], [2] [ע"ב], [3] ס"ל אינו מהרש"ל, [4] [לקמן ג.], [5] [וע"ש בתוס' ד"ה לא מיבעיא וכו'], [6] [בשבת דף כה:], [7] [וע"ע תוס' שבת כה. ד"ה כרת], [8] [לפנינו הגירסא רבא].

מסורת הש"ם

[1] [ער' תו' מ"ק כח: ד"ה בלעז], [2] [ע"ב], [3] ס"ל אינו מהרש"ל, [4] [לקמן ג.], [5] [וע"ש בתוס' ד"ה לא מיבעיא וכו'], [6] [בשבת דף כה:], [7] [וע"ע תוס' שבת כה. ד"ה כרת], [8] [לפנינו הגירסא רבא].

גליון הש"ם

רש"י ד"ה אחותו מאמו וכו' וילפינן. לקמן ד' ז ע"ב: תוס' ד"ה אשת אחיו מאמו וכו' יש בה כרת. עיין כריתות דף יד ע"ב תד"ה אשת אחיו:

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה יד סמג עשין לא טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ג:

תוספות ישנים

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. יש מקשים אמאי מתחיל סדר נשים בימנות דהא אתחולי פורענותא לא מתחלינן (ב"ב יד:) ואדרבה היה לנו להתחיל קדושין וכתובות וגיטין ואח"כ ימנות. ונראה משום דכתיב (ישעיה לג) והיה אמונת עתך חוסן ישועות וחכמו עתך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים וא"כ סדר נשים הוא בתר סדר מועד דמסיים במסכת מועד קטן ג) דהוי פורענותא לבר התחיל סדר נשים במסכת יבמות ומתחיל פורענותא לפורענותא כדאמרינן פרק השותפין (ב"ב יד:) דמסתיר מלכים דסופיה פורענות לירמיה דכוליה פורענות. ב) לי נמי מפרש תחלה אחו אשה אסורה ואיתו אשה מותרת והדר מפרש כולהו מילי דנשים. ועוד י"ל משום דהיא מלוה ראשונה שאירעה בנשים כדכתיב בתמר (בראשית לח) בא אל אשת אחיך ויבם אותה: **א)** ועוד י"ל משום דבעי למתני לקמן שם עריות חמורות מאלו קרי להו נשים א"ל לא מצי למתני עריות משום דאי הוה תני עריות לא הוה ידעינן למעוטי דבא ורב אסי דאיכא למימר דהאי דלא תני להו משום דאלו עריות ניתנו לבר תנא חמש עשרה נשים: **ב)** **א"נ** לקמן רוצה לומר הני בנשואין קמייני כלומר במקום דשייך נשואין קמייני אבל במקום דלא שייך רק אונסין לא קמייני ובמו שיבא בנשואין וא"כ קמייני בה מתני' וא"ת מנא לן הא דפריש בין ממנו בין מאחר דלמא דווקא אשה ובתה אבל לא בתו ואין לומר דנפקא ליה מכל שכן דהא אמרינן בפ"ב (כב:) אין עושין מן הדין גבי אחותו דלא יליפינן בת אביו ובת אמו מכ"ש דבת אביו או בת אמו. וי"ל שאני (הכא) [התם] דכתיב מולדת בית או מולדת חוץ ומתרגמינן בת אביך דילידא מן אבוך מן אתתא אחריא או בת אמך דאתילדא מגבר אוחרן. משמע דקרא לא מייירי רק בבת אביו או בת אמו לחוד אבל הכא לא כתיב מעוטא וא"כ שפיר נפקא לן בתו מאשתו מכ"ש דבת אשתו שאינה בתו ואין זה רק גווי מלתא בעלמא ג) דוחלי משמע בכל ענין: **ג)** ותשבה בירושלמי (בפ"ב דכתובות) זקן שאבל אבל מי מודיעו שחייב כרת פירוש משום שכבר עבר חמשים ומשני דמית פתאום וכו' ומאי פריך לימא שבניו יהיו נכרתים לפירוש הקונטרס כרת הוי כמו עריי אבל לפירוש דפרישית ניחא דיש לחות דמייני התם אין לו בנים או שיש לו בנים גדולים ד) שאין מתיס בעון אביהם (שבת לב:) לפי שאין אומדים מעשה אבותיהם בידיהם ותו לא חזי להו להולד. ועוד יש להבין [לריאה] מדאמרינן במו"ק כי הוינא בן חמשים ועבדינא יומא טבא לרבנן דאמינא נפיקנא מכרת דשני דיומי מי נפיק. פירוש יומא פתאום. ומימה לפירוש הקונטרס אמאי לא פריך מכרת דתנא דיומי מי נפק. ויש לדחות כדפרישית. דמייני בשאין לו בנים או שיש לו בנים גדולים שאין אומדין מעשה אבותיהם בידיהם: **ד)** **א"נ** כיון שיש לה היתר ע"י טבילה מקרי יבמה יבא עליה אבל הני אין להם היתר:

---

[1] ער' בתוס' במו"ק כח: ד"ה בלעז המות שבתו כן בשם הרב ר' יעקב מאורלינש. [2] ער' בהקדמת התוי"ט לסדר נשים. [3] ער' סנהדרין דף ע"ו ע"ש. [4] ער' בשבת דף כה בתוס' ד"ה כרת שתרגו כן.